

HANSGERD HELLENKEMPER-FRIEDRICH HILD, *Neue Forschungen in Kilikien*, 114 sayfa, ek 20 siyah-beyaz resim, ayrıca metin içinde 24 çizim. Avusturya Akademisi (Österreichische Akademie der Wissenschaften) nin üstlendiği "Tabula Impetii Byzantini" serisinin 4'üncü cildir. Philosophisch-Historische Klasse dizisinin 186'ıncı cildi. Fiyatı yazılı değil ise de kataloglarda 490 Avusturya şilini gösterilmiştir.

Çok düzenli bir dizinin uzantısı olan bu kitap, güney sahillerimizi yakından ilgilendiren bir eserdir. Bizans yolları üzerinde çalışmalarını sürdüren komisyonun, yöre üzerinde uzun zamandan beri çalışan iki araştırmacıyı, Anadolu'yu Akdeniz ile bağlayan canlı bir toprak çevresini incelemekle görevlendirmiştir. Geçen yüzyıldan beri Batılı kültür adamlarının dikkatini çeken, bizim Çukurova, Batuluların Kilikya dedikleri bu yöre üzerinde sayısız araştırmalar bulunmaktadır. Bunun farkında olan araştırmacılar, T. Kotschy adlı araştırmacıdan başlayarak eser veren tarihçi, coğrafyacı, botanikçi, seyyah ve sair kişiler üzerinde durmaktadır (s. 23-26). 1985 yılına kadar getirilen bu çalışmaların ana kaynaklara genellikle bibliyografyada işaret edilmiştir (s. 16-21). Kısaltmalar çıkarılsa bile, mühim kitap ve makaleleri içeren bu kısım, benzeri ciltlerdeki yöntemle göre hazırlanmıştır. 20 tane fotoğraf, kalıntılarının günümüzdeki durumunu yansıtmaktadır. Tarihi gravürlerden yapılmış hiç bir alıntı yoktur. 24 adet elle yapılmış resimde ise, kalıntıların planları ve üç adet de harita bulunmaktadır ve incelenen yerlerin bir kuşbakışı görünümü verilmektedir.

Kıyıların taranması ve kenarlarında bulunan meskün yerlerin tespitinde, ayrıca tarihi coğrafyadan da istifade edilmiştir. Girintili yapılışı ile eski zamanlardan beri denizcilerin dikkatli davrandıkları bu kıyılar hakkında, deniz kılavuzlarında ve haritalarda detaylı bilgiler bulunmaktadır. Bunların değerlendirilmesinin ihmal edilmemesi, büyük bir kayıtsızlık içinde bulunduğumuz haritacılık bilgisinin, tarih araştırmalarındaki vazgeçilmez yerini işaret etmektedir (s. 30 ve 31). Bununla beraber iç kesimlerle olan yol ilişkileri üzerinde durmak suretiyle, kıyı kesimlerinin etkinliğine dikkati çekmektedir.

Çukurova'da kurulu yerleşim merkezleri yüzyıllarca işe yaradı. Burada meydana getirilen eserlere sahip çıkan sonraki nesiller ve Türk boyları, her bir yöreyi benimsediler, kendilerine özgü yenilikler de yarattılar. Eserde genellikle seyyahların verdikleri bilgilere dayanılarak Türk dönemi üzerinde kısa bilgiler verilmiştir. Meselenin bu yönünü incelemek tarihçilere düşmektedir. Elimizdeki eser konunun nasıl çetin olduğunu ortaya koymakla beraber, yeni de bir hava getirmektedir. Silifke ile İskenderun arasında kalan kıyı kesiminin önemli bir parçası böylece gözler önüne serili bir biçimde bilim dünyasına sunulmaktadır. Her bir kalıntı ve taş parçası üzerinde detaylı bir tarzda durularak, tarihi evrimi incelenmiştir. S.31'de kıyı yöresinin coğrafya kayıtları bir tablo halinde verilmektedir. 1300 yılında yapılmış Pisa Haritası'ndan başlayarak, 1521 tarihinde meydana getirilen Piri Reis'in portulanına kadar, Ovacık yanmadası üzerinde duran coğrafyacıların karşılaştırılması yapılmıştır. Kıyı kesimlerinde bulunan yerleşim yerlerinin iç taraflara olan bağıntıları ve uzaklıkların hesaplanması yanında hangi eski devir kalıntılarının bulunduğu olarak ele alınmıştır. İsim çıkarmalarında, muhakkak günümüz isimleri açıkça belirtilmekle, hem hassas bir özellik geri plana atılmamış, hem de daha derinleştirmek isteyenlere malzeme sunulmuştur. Türk döneminde kullanılan bazı yerler, antik dönemde fazla kullanılmadığı için detaylı

araştırmaya konu olmamıştır (s. 38'deki Ak Liman s. 50'deki Sökün gibi). Böyle bir çalışmayı yapmak bize düşmektedir. Tarsus ve İskenderun arasındaki yöre hakkında verilen bilgiler ile eser sona ermektedir. Arada görülene Payas ve civarındaki kaleler, yörenin tarih zamanı içindeki canlılığına tanıktır. Sarıseki ve Cin kaleleri diye tanınan kalıntıların, eski zamanlardan kalan izlenimleri de ihmâl edilmemiş ve bu suretle eserin amacı yerine getirilmiştir. Dizinler, coğrafya ve konu olarak iki tanedir.

Baskı tekniğinin başdöndürücü atılımları içinde, özel bir kağıda basılan bu eser, içinde bulunduğu serinin bellibaşlıları arasında her zaman yer alacaktır. Müstesna güzellikteki yöremize aynı düzeyde bir kitap kazandıranları tebrik ederken, bir benzerinin de Türk tarihine uyarlanmasını bekleriz. Elimizdeki bol malzemenin ne olduğunu, yazık ki basılmamış, şu eser içermektedir: Andrew G. Gould, *Pashas and brigands*, Michigan 1973 (mezuniyet tezidir). Bununla yetinilmeyeceği yanında vazgeçilmeyeceğini de belirtmeliyim.

Doç. DR. MAHMUT H. ŞAKIROĞLU